

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до мовознавства

Освітня програма Середня освіта (українська мова і література)

Спеціальність 014 Середня освіта

Спеціалізація 014.01 Середня освіта (українська мова і література)

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “29” серпня 2020 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до мовознавства
Рівень вищої освіти	Перший бакалаврський
Викладач	К.ф.н. Русакова Ольга Валеріївна
Контактний телефон викладача	096 5661911
E-mail викладача	olga.rusakova@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Денна / заочна форма, дистанційне навчання
Обсяг дисципліни	Кредити ЄКТС – 6 (180 год)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Консультації до самостійної роботи студентів проводяться на практичних заняттях (тривалість – нефіксована, залежить від потреб студента), в онлайн режимі (за попередньою домовленістю), консультація до іспиту – 1 год .
2. Анотація до курсу	
«Вступ до мовознавства» – початковий, пропедевтичний курс загального мовознавства. Він знайомить студентів із мовознавством як наукою, з основами теорії мови, інформує про виникнення, походження, сутність мови як явища людської культури, дає уявлення про мову як структуру, дозволяє усвідомити систему мови, засвоїти основні поняття та терміни. Також ця дисципліна покликана ознайомити студентів із основними лінгвістичними термінами, з науковими методами дослідження мовних явищ, готує першокурсників до сприймання мови як суспільного явища, як системи систем, до свідомого сприймання теоретичної бази предметів мовознавчого циклу. Це добре підґрунтя для всіх інших мовознавчих дисциплін, оскільки ознайомлює з основами теорії мови, розвиває вміння осмислено підходити до мовних явищ і дає лінгвістичні поняття, необхідні для вивчення будь-якого мовознавчого курсу.	
3. Мета та цілі курсу	
Метою викладання дисципліни «Вступ до мовознавства» є ознайомлення студентів із основними поняттями й системою термінів лінгвістики, введення їх у проблематику науки про мову, підготовка першокурсників до систематичного поглибленого вивчення предметів мовознавчого циклу. Завдання: – з'ясувати поняття мови, її функцій, природи, структури, внутрішніх законів функціонування і розвитку; – висвітлити питання діалектичної єдності мови й мислення, мови та мовлення; – ознайомити студентів із основними поняттями й термінологічною системою сучасного мовознавства; – формувати навички оперування фаховою термінологією.	
4. Компетентності	
Здатність демонструвати знання сучасних теоретичних основ освітніх галузей. Здатність до здійснення комунікації, зорієнтованої на мовленнєве спілкування у процесі вирішення професійно-педагогічних задач. Здатність прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету. Здатність до використання засобів вербальної та невербальної комунікації задля підвищення рівня професійної культури майбутнього вчителя. Здатність до навчання упродовж життя і удосконалення з високим рівнем автономності, набутої під час навчання кваліфікації.	

5. Результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен: - класифікувати звуки мови, визначати закономірності їх поєднання, усвідомлювати фонетичні процеси, природу і структуру складу, а також наголосу та інтонації;

- пояснювати певні правописні явища, керуючись принципами орфографії;
- визначати типи відношень слів у лексичній системі мови; з'ясовувати природу фразеологізмів та їх ознаки;
- визначати типи словників та їх порівняльні характеристики; окреслювати наукові критерії класифікації мов;
- пояснювати граматичні значення, категорії, граматичну форму слова, способи вираження граматичних значень;
- формулювати ознаки та визначати структуру найменшої комунікативної одиниці – речення;
- застосовувати різні класифікації мов світу для визначення мовних сімей і груп;
- користуватись здобутими знаннями, вивчаючи лінгвістичні дисципліни.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	24 год
семінарські заняття / практичні / лабораторні	36 год
самостійна робота	120 год

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
I	014 Середня освіта (українська мова і література)	1	нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Мовознавство як наукова дисципліна. Мова і мовлення. Функції мови 1. Предмет та основні розділи мовознавства. 2. Зв'язок мовознавства з іншими науковими дисциплінами. 3. Методи проведення лінгвістичних досліджень. 4. Суспільний характер мови, її функції. 5. Мова і мислення. 6. Мова і мовлення.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 6 Виконання завдань практичної роботи № 1, опрацювання літератури	100 балів 5	тиждень

7. Знаковий характер мови. 8. Поняття системи та структури мови. 9. Основні одиниці мови та їх функції. 10. Поняття синхронії та діахронії. Тема 2. Походження і розвиток мови. 1. Гіпотези про походження мови: звуконаслідувальна гіпотеза; звукосимволічна гіпотеза; вигукова гіпотеза; гіпотеза соціального договору; гіпотеза трудових вигуків; гіпотеза жестів; гіпотеза походження мови Ф. Енгельса; логосна гіпотеза. 2. Причини змін у мові. 3. Стан і розвиток мови в різних суспільно-економічних формаціях. 4. Виникнення національних мов. 5. Поняття про літературну мову.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 6 Виконання завдань практичної роботи № 2, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 3. Фонетика. Звуки мовлення. 1. Фізичний аспект у вивченні звуків. Акустичні властивості звуків. 2. Анатомо-фізіологічний аспект вивчення звуків. 3. Будова мовного апарата. 4. Принципи класифікації звуків мови. Система голосних.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 4, 10 Виконання завдань практичної роботи № 3-4, опрацювання літератури	10	тиждень

5. Система приголосних. 6. Позиційні та комбінаторні звукові зміни. 7. Історичні та живі звукові зміни. 8. Спонтанні звукові зміни. Фонетичні закони.					
Тема 4. Фонетичне членування мовленнєвого потоку. 1. Сегментні й суперсегментні одиниці мови. 2. Такт, енклітики і проклітики. Фраза. 3. Склад і його види. 4. Наголос і його типи. 5. Поняття про орфоепію. 6. Інтонація та її елементи.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 10 Виконання завдань практичної роботи № 5, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 5. Фонологія. Лінгвістичні аспекти вивчення звуків. 1. Фонологія як галузь знань про фонему. 2. Поняття фонем. Функції фонем. 3. Диференційні та інтегральні ознаки фонем. 4. Позиції фонем. 5. Варіанти та варіації фонем. 6. Фонологічна система.	Практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 10 Виконання завдань практичної роботи № 6, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 6. Основні етапи розвитку письма. 1. Значення письма в історії суспільства. 2. Передумови виникнення письма.	Практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 8 Виконання завдань практичної	5	тиждень

3.Предметне письмо. 4.Етапи і форми розвитку графічного письма. 5.Історія виникнення і розвитку алфавітів, його види. 6.Графіка й орфографія. 7.Принципи орфографії.			роботи № 7, опрацювання літератури		
Тема 7. Лексикологія. Слово як номінативна одиниця 1.Лексикологія як наука, її розділи. 2.Основні ознаки слова. 3.Слово й морфема, слово й лексема. 4.Лексичне значення. Типи лексичного значення. 5.Полісемія. 6.Лексико-семантичне поле. 7.Синонімія. 8.Омонімія. Міжмовні омоніми. 9.Антонімія. 10.Пароніми.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 6 Виконання завдань практичної роботи № 8, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 8. Словниковий склад мови 1.Активні і пасивні лексика. 2.Архаїзми. Історизми. 3.Неологізми. 4.Стилістичне розшарування словникового складу мови. 5.Лексика мови з погляду походження. 6.Іншомовні слова, їх ознаки. Інтернаціоналізми. 7.Основні шляхи	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 6 Виконання завдань практичної роботи № 9, опрацювання літератури	10	тиждень

збагачення словникового складу мови. Тема 9. Фразеологія. Лексикографія 1.Фразеологія. Поняття про фразеологізм. Ознаки фразеологізмів. 2.Різні підходи до класифікації фразеологізмів. 3.Джерела походження фразеологізмів. 4.Лексикографія. Типи словників.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 10 Виконання завдань практичної роботи № 10, опрацювання літератури	10	тиждень
Тема 10. Морфеміка. Морфема і словоформа 1. Морфема як двостороння одиниця мови. 2.Корінь, його значення і структура. 3.Афікси і їх типи. 4.Морфемна будова слова. 5.Історичні зміни в морфемній будові слова. 6.Поняття про морфонологію.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 8 Виконання завдань практичної роботи № 11, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 11. Дериватологія 1.Предмет і завдання словотвору. 2.Основні словотвірні одиниці. Явище словотвірної мотивації. 3.Способи словотворення. 4.Словотвір іменників, прикметників та дієслів.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 8 Виконання завдань практичної роботи № 12, опрацювання літератури	5	тиждень

Тема 12. Граматика як розділ мовознавчої науки 1.Граматична будова мови як предмет граматики. Розділи граматики. 2.Граматичне значення. Типи граматичних значень слова та засоби їх вираження. 3. Поняття граматичної форми, парадигми та граматичної категорії.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 2, 8 Виконання завдань практичної роботи № 13, опрацювання літератури	5	тиждень
Тема 13. Частини мови і принципи їх класифікації 1. Загальне поняття про частини мови. 2.Критерії виділення частин мови. 3.Частини мови як лексико-граматичні розряди (класи) слів. 4.Характеристика основних частин мови.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 4, 8 Виконання завдань практичної роботи № 14-15, опрацювання літератури	10	тиждень
Тема 14. Словосполучення і речення 1.Поняття словосполучення. 2.Типи синтаксичних зв'язків у словосполученні. 3.Речення як основна комунікативна одиниця мови. 4.Речення та судження. 5.Структурно-граматичний поділ речення: члени речення. 6.Актуальне членування речення.	Лекція; практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 4, 10 Виконання завдань практичної роботи № 16 - 17, опрацювання літератури	10	тиждень

7.Текст і дискурс. Тема 15. Класифікації мов світу 1.Основні класифікації мов світу. 2.Порівняльно-історичний метод: історія „відкриття”, суть, переваги, недоліки. 3.Споріднені мови, критерії визначення. 4.Генеалогічна класифікація мов світу. 5.Принципи генеалогічної класифікації мов. 6.Сім’ї мов. 7.Морфологічна класифікація мов світу.	Практичне заняття; самостійна робота	1-8	2, 6 Виконання завдань практичної роботи № 18, опрацювання літератури	5	тиждень

7. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
	90 – 100	A	відмінно	
	80 – 89	B	добре	
	70 – 79	C		
	60 – 69	D	задовільно	
	50 – 59	E		
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмової роботи	Упродовж курсу студент виконує декілька контрольних робіт, які містять питання щодо понятійного апарату дисципліни та спрямовані на перевірку рівня практичних умінь і навичок студента.			
Практична	Оцінюються за 5-бальною системою.			

заняття	
Умови допуску до підсумкового контролю	Якщо студент пропустив (не відпрацював) більше 50% занять, він складає тести. Успішне складання тестів дозволяє студенту бути допущеним до складання екзамену. Від студентів очікуються активність та комунікабельність, здатність до креативу та самостійної пошукової діяльності.
8. Політика курсу	
Курс передбачає різні форми та методи аудиторної та самостійної навчальної роботи. Неприпустимі плагіат та списування. Лекційні заняття не відпрацьовуються, але знання лекційного матеріалу обов'язкове. Пропуски практичних занять відпрацьовуються шляхом індивідуальної бесіди з викладачем після опрацювання теоретичних положень теми та обов'язкового виконання вправ.	
1. Вступ до мовознавства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2007 . Ч. 2. 2010. 223 с. 2. Вусик Г.Л. Вступ до мовознавства : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк : Ноулідж, Донец. від-ня, 2010. 358 с. 3. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства : підручник. Київ : Видавничий центр «Академія», 2006. 336 с. 4. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підручник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 368 с. 6. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М.П.Зяблюк (та ін.). Київ : Українська енциклопедія, 2007. 824 с. 5. Левицький А.Е. Вступ до мовознавства: навч. посібн. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 104 с. 6. Лінгвістичний аналіз: Практикум. Навчальний посібник / за ред. Г. Р.Передрій. Київ : Видавничий центр „Академія”, 2005. 212 с. 7. Скаб М., Кузь Г. Вступ до мовознавства. Практикум: навч. посіб. / Мар'ян Скаб, Галина Кузь; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Чернів. нац. ун-т, 2012. 103 с. 8. Ющук І.П. Вступ до мовознавства. Київ : Руга, 2000. 128 с.	

Викладач Русакова О. В.